STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta: Anders Gustavsson 1
Månadsrapport från ordförande och rektor 2
Åsa Morberg: Om skolpolitik och hyllor 4
Åsa Morberg: Skolverket tillsätter en vetenskaplig ”specialstyrka” 5
Åsa Morberg: Hur ska de annars lära sig? 7
Åsa Morberg: Spåksveket 8
Åsa Morberg: Ny bok i Akademin 9
Dag Lindgren: Mått på svenska levnadsförhållanden 10
Per Flensburg: Årets vetenskapsfestival 11
Ny bok av Gudrun Olsson 13

Redaktörens ruta: Anders Gustavsson

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella nyheter inom Strömstad akademi.

Didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg recenserar en ny bok om hur vårdnadshavare och elever upplever läromedel i svensk skola. Hon diskuterar hanteringen av Pisa-mätningarna av resultaten i svensk skola och Skolverkets tillsatta specialutredning. Hon granskar Tidöpartiernas skolpolitik och presenterar en kommande antologi om seniora akademiker som en samhällsresurs.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg presenterar en preliminär uppläggning av Vetenskapsfestivalen i Strömstad den 10-12 augusti.

Skogsgenetiker Dag Lindgren diskuterar mått på svenska levnadsförhållanden och relaterar det till frågan om överbefolkning. https://www.stromstadakademi.org/befolkning/

Arbetsgruppen för Hållbar Lokal Utveckling inom Strömstad Akademi har anmält följande Bikupa Möte på Zoom

15 juni kl 16.00 - 17.30 ca **Tomas Kåberger** Prissättning på den svenska elmarknaden.

Sluta slösa bort seniora forskares kompentens. Debattartikel i Universitesläraren den 28 maj. Adress: https://universitetslararen.se/2026/05/28/sluta-slosa-bort-seniora-forskares-kompetens/

Jag önskar nya bidrag till juninumret av Nyhetsforum med deadline den 26 juni till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Sänd också bidrag till Reprintserien SAR, Preprint och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se, Planerade bokprojekt och bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, meddelas till anders.gustavsson@ikos.uio.no. Bidrag till videoserien skickas till Gudmund Bergqvist: gudmundbergqvist@hotmail.com

Månadsrapport från ordförande och rektor

Maj månadsbrev från Rektor Per Flensburg och Ordförande Åsa Morberg

Ja, då närmar vi oss sommaren. I vissa delar har vi säkert redan fått metereologisk sommar. Vi tar inte sommarlov. Vi är ju inte vana vid sommarledighet från akademin. Sommaren brukar bestå av sådant som man inte hunnit med under terminstiden. Nu har vi inte något direkt sommaruppehåll utan verksamheten fortsätter under sommaren. Vi kommer att avsluta årsmötet och ha ett styrelsemöte i sommar.

Årsmötets avslut

Vi har ett ajournerat årsmöte som skall avslutas. Det som återstår av agendan är resultat- och balansräkningen (som skall bytas ut eftersom den delvis har ändrats), revisorsrapporter från revisorerna, styrelsens ansvarsfrihet, samt val av revisor och revisorssuppleant. Några andra ärenden kan inte tas upp och behandlas på det som återstår av det ordinarie årsmötet. Det kommer att skickas ut förslag till datum för det som är kvar av årsmötet. Sven Moosberg har lovat att sitta ordförande på för det som återstår av årsmötet.

Eftersom vår kassör John Fletcher blev sjuk fick vår rektor Per Flensburg ta över kassörssysslan tillsammans med alla andra rektorssysslor. Det var tungt för rektor som dessutom axlade sekreterarsysslan under Marylous sjukfrånvaro. Den situation som uppstod genom att två nyckelpersoner i Strömstad akademi blev sjukskrivna samtidigt skulle vi inte önska våra värsta ovänner. Den arbetssituation som uppstod blev oss övermäktig! Vi har ändå försökt att hålla verksamheten i Strömstad akademi i gång.

Ordföranden bad vår valberedare Arne Fagerström, professor i företagsekonomi, att hjälpa till med vår ekonomi. Han har varit behjälplig med att samla verifikationer, bokföra i vårt ordinarie system, göra ett bokslut, och samla ihop goda råd till nästa kassör. Sten Philipson är vald och beredd att ta över som kassör. Sten Philipson är tillika vice ordförande.

Styrelsemöte för andra kvartalet skjuts fram

Vi kommer att ha ett styrelsemöte i andra kvartalet enligt våra rutiner. När det styrelsemötet kan äga rum återstår att se. Vi har ärenden som väntar på beslut. De två motionerna som Lars Broman skickade in är hänskjutna till styrelsen och skall behandlas vid nästa styrelsemöte.

Arbetsutskott och vice sekreterare för styrelsen

Vi har haft ett arbetsutskott/arbetsmöte där vi resonerat om avslutet av årsmötet. Per Staffan Boström axlade sekreterarsysslan. Vi behöver också utse en vice sekreterare i styrelsen. Vi har inget kalendarium, men efter årsmötets avslut så gör vi ett nytt kalendarium. Vi har ett styrelsemöte per kvartal och arbetsutskott är i regel ett eller två mellan styrelsemötena. Alla ledamöter behöver ha uppgifter så att man kan planera sitt liv.

Seniorboken - innehåll och lansering

Strömstad akademi utkommer inom kort med en bok som handlar om ålderism inom akademin. Ålderism innebär fördomar och diskriminering baserad på ålder. Det är en form av strukturell diskriminering som liknar sexism eller rasism, där äldre akademiker nedvärderas och anses mindre kapabla bara för att de är äldre. Boken är i princip klar att tryckas. Den består av berättelser om tiden efter pensioneringen av ledamöter i Strömstad akademi. Mycket fascinerande berättelser! Boken beskriver hur äldre behandlas internationellt. Den beskriver hur regelverket är för seniorer och vad som skulle kunna förbättra för seniorer. Per Flensburg, Anders Gustavsson, Åsa Morberg, Sarah Philipson och Inga-Britt Skogh har dessa utom skrivit en debattartikel som publicerades i SULF-tidningen den 28 maj (https://universitetslararen.se/2026/05/28/sluta-slosa-bort-seniora-forskares-kompetens/). Boken lanseras förhoppningsvis när vi har vetenskapsfestivalen med ett releaseparty. En pressrelease måste tas fram och skickas ut till media. Åsa Morberg har dessutom föreslagit att vi ska anordna en konferens där vi behandlar seniorers situation i akademin.

Vetenskapsfestivalen

Viktigt att man anmäler sig till vetenskapsfestivalen. Sista anmälningsdatum är 15 juli. Anmäl er till Per eller Anders, även om ni inte ska hålla föredrag. Säg samtidigt om ni vill deltaga i galamiddagen på onsdagen. Information och preliminärt program finns, se nedan! Det blir trevligt att ses i augusti 2026-10--12.

Vi har fått meddelande från den lokala gruppen om att det inte finns rabatterade priser på Laholmens hotell. Det är ändå förhållandevis höga priser och dessutom är det ont om rum. Boka i god tid. Det blir ytterligare en natt när vi har vår galamiddag på onsdag.

Enklaste sättet att resa till Strömstad är att åka från Göteborg. Det blir då byte antingen på Torp utanför Uddevalla om man åker buss hela vägen eller i Dingle om man åker tåg. Till Strömstad kan man bara ta sig med buss eller med egen bil. Det kan finnas andra vägar speciellt från Norge och även via båt så kontrollera ordentligt och i god tid.

Programmet för vetenskapsfestivalen är stort sett klart. Det finns kvar en ledig plats på tisdagen så skynda er att anmäla. Vi vill dessutom veta titeln på ert föredrag. På hemsidan finns det dessutom att ladda ner och det uppdateras ständigt. Adressen är: https://www.stromstadakademi.org/vetenskapsfest-2026/

Medlemsavgiften för 2026

Vi har fått önskemål om att vi ska skicka ut epostmeddelanden med en faktura om medlemsavgiften. Det är en rimlig önskan och det får vi diskutera och försöka att effektuera. Kassören ska göra en genomgång och påminna de som inte betalat. Det blir förhoppningsvis i början av juni. Det blir byte av bank nu, och vi kommer att avveckla möjligheten att betala med swish. Vi avvecklar Länsförsäkringarnas bank och kommer att enbart använda oss av Nordea. Kontot är detsamma: Plusgiro 1115-5.

Webbinarier anordnade av tema Energi

Det finns webbinarier att delta i. Temagruppen Energi har anordnat några webinarier. Det är två webbinarier kvar. Rune Wigblads webinarium om ”Solenergi” var mycket intressant och webbinariet bandades och ligger ute (SAV-127) så att man kan se om man inte kunde delta när webbinariet ägde rum!

Rektorns datorproblem

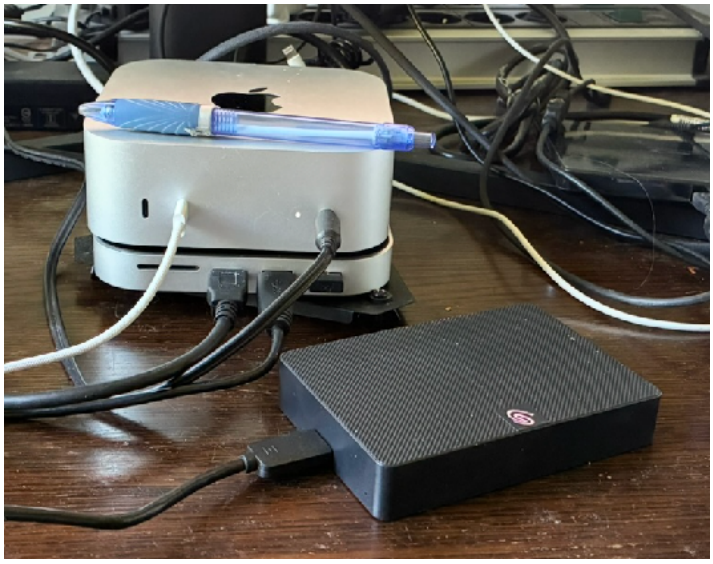

Rektorn har dessutom köpt ny dator och i överflyttningen råkade han radera 50 års produktion! Nu finns det gudskelov återställningsprogram så förmodligen återvanns det mesta och även strukturen. Dock kostade programmet en slant, men var sannerligen värt det! Datorn är en liten läcker sak och kraftfull. För de initierade kan vi upplysa att det är en Mac mini med M4 pro processor, 1 Tb yttre minne och 24 Gb internt. I denna process ingick också att rektorns fru skulle överta hans gamla dator och den blev väldigt väl nollställd. Så här berättar han:

> *Apple har en fantastisk logik: Det enklaste sättet att ta bort allt på en hårddisk är att formatera den. Så det gjorde jag och skulle sedan installera ett nytt system. För att kunna installera ett nytt system måste jag ange en användare av systemet. Men för att kunna skapa en användare måste jag installera systemet! Catch 22!*

Efter ett par dygns hårt arbete löste det sig emellertid och faktiskt återställdes också strukturen. En ny hårddisk på 5 Tb har inköpts och i några omgångar blev allt kopierat på den! Bild på det hela finns här bredvid. I sanning, det trådlösa kontoret är långt borta! Pennan ligger där för att ge en uppfattning om storleken. Det är både den minsta och mest kraftfulla dator vår rektor nånsin har haft!

Åsa Morberg: Om skolpolitik och hyllor

Det finns faktiskt skolpolitik som samlar damm på utbildningsdepartementet?

Av Åsa Morberg, fil.dr, docent

Tidöavtalet innehåller väldigt många ambitiösa punkter för skolområdet. Men när regeringen och SD presenterade sitt sista bokslut för mandatperioden blev det tydligt varför de allra viktigaste reformerna inte kommer att bli av.

När de fyra ledarna för Tidöpartierna nyligen presenterade sitt politiska bokslut var det en sak som absolut inte gick att ta miste på: Utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L) var påfallande stolt och glad över mandatperiodens s.k.genomförda skolpolitik. Men det har hon faktiskt ingen som helst anledning att vara.

Tidöavtalet innehåller många ambitiösa idéer på skolområdet. Den uttalade ambitionen har till och med varit att på något sätt ”helrenovera friskolesystemet” för att få bort så kallade ”inbyggda fel”. När dåvarande L-ledaren Johan Pehrson – i samband med att avtalet presenterades – slog fast att det skulle införas en ny statlig styrning av skolpengen för att öka likvärdigheten, ett gemensamt skolval för alla och en rejäl förkortning av kötiden till friskolor fanns det viss anledning att känna hopp för Tidöavtalets väljare. Nu finns det ingen som helst anledning för Tidöavtalets beundrare att känna hopp. Det blir inget.

Regeringen tillsatte en utredning i november 2023, står det i den slutgiltiga politiska redovisningen. Däremot nämns exempelvis inte att ett delbetänkande överlämnades till statsrå-

det Lotta Edholm (L) i somras. Inte heller att det där föreslås att kommuner ska få göra avdrag på ersättningen till friskolor eftersom de kommunala har ett större uppdrag. Det säger nämligen både M och KD nej till (SVT 22/12 2025). Och det är svårt att klassa en rapport vars enda uppdrag är att samla damm på utbildningsdepartementet som en framgång. Men med facit i hand är det tydligt att Tidöavtalets partier faktiskt förlorade.

Ännu segare har det faktiskt gått med det gemensamma skolvalet och den kraftigt kortade kötiden till friskolorna, som skulle minska segregationen och erbjuda alla barn samma chans. Här har inte ens en utredning tillsatts, annars har Tidöpartierna tillsatt ett otal utredningar. Men enligt bokslutet planerar nu regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera detta och lämna förslag. Frågan är när det ska ske? Mandatperioden för Tidöpartierna är ju faktiskt nästan slut.

Ytterligare en reform som hittills har lyst med sin frånvaro är den nya friskolelagen, som är tänkt att innehålla allt från ändrade krav på ägarna till regler för vinstutdelning. Där är statusen att Tidöpartiernas ledare skriver att de faktiskt avser att besluta om förslag som innebär att villkoren för enskilda huvudmän skärps.

Än så länge är det dock oklart exakt hur justeringarna kan komma att se ut. Och oavsett vilket blir det ingen skillnad för lärare, föräldrar och elever före valet.

Åsa Morberg: Skolverket tillsätter en vetenskaplig "specialstyrka"

Efter kritiken: Skolverket tillsätter en vetenskaplig ”specialstyrka” och menar att den kommer att leda till förändringar

Av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik, docent i didaktik

Skolverket har, som välkänt är, fått mycket hård kritik av vår regering. Det är kritik av de vetenskapliga bristerna i myndigheten. Skolverket tillsätter därför en vetenskaplig ”specialstyrka”. Den är en del i avgående generaldirektören Joakim Malmströms insatser för att rätta till de vetenskapliga bristerna hos Skolverket.

Många pratar om kursändring, men om det går att kursändra är en öppen fråga, säger bland annat Agneta Gulz, kognitionsvetare och medlem i Skolverkets vetenskapliga råd. Det finns ett vetenskapligt råd bestående av tio forskare, men nu ska det också tillsättas en vetenskaplig ”specialstyrka”. En ”specialstyrka” för tankarna nästan till krig!

Skolverket har de senaste åren kritiserats hårt för vetenskapliga brister, Vi Lärare, Ämnesläraren). För cirka ett halvår sedan gav Riksrevisionen ut en mycket kritisk rapport om bristerna i Skolverkets arbete med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Rapporten är väldigt intressant och absolut läsvärd.

Redan 2023 varnade tre forskare i tidskriften ”Vi lärare” om att svensk undervisning i flera fall baserade sig på ”myter” om lärande. En av forskarna var Agneta Gulz, kognitionsvetare med inriktning lärande och undervisning. Artikeln fick stort genomslag. Hennes tes var att om Skolverket får till bättre kursplaner och lärarutbildningarna förändras så kommer utvecklingen i svensk skola att svänga.

Jag håller verkligen inte alls med Agneta Gulz om att den nya lärarutbildningen skulle lösa de här problemen. Snarare tvärtom, den nya lärarutbildningen kommer att skapa nya problem.

Agneta Gulz menar att man inte kan tro på enskilda forskare utan man måste lita på vetenskapssamhället. Det låter väl alldeles rimligt

I ett pressmeddelande sa Joakim Malmström, avgående generaldirektör, att myndigheten även ska ”jobba upp” sina egna ämneskunskaper. Det är verkligen intressant och man kan undra vad det egentligen betyder. Skolverket behöver stärka sin förmåga att möta de förväntningar som finns på myndigheten, både i ämnesdjup och i hur Skolverket systematiskt sammanställer kunskap. Jag har faktiskt läst många av Skolverkets kunskapsöversikter och de har varit både intressanta och informativa. Djupet kan säkert förbättras men om målgruppen är lärare borde det nog räcka.

Anders Sand, projektledare för specialstyrkan, har arbetat på Skolverket i två år. Han är lektor i forskningsmetodik och statistiska systematiska forskningssammanställningar vid Karolinska institutet. Det är intressant att man väljer forskare från ett annat område än skola och utbildning. Duger inte skolforskare?

Sedan första januari 2026 är han projektledare för ”Funktion för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Det är en ny enhet som både ska ta fram riktlinjer för hur Skolverket sammanställer forskning, och att stöd och direktiv som riktas till lärare ska bygga på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Projektets mål är att utveckla systematiska forskningssammanställningar, att skanna all tillgänglig relevant kunskap som kan vetenskapligt underbygga Skolverkets normering, vägledning och stöd till skolväsendet. Gruppen kommer både att arbeta med att ta fram riktlinjer, och stödja kolleger i arbetet. Intressant hur det kommer att fungera rent praktiskt!

Är det då en vetenskaplig specialstyrka? Det återstår väl att se? Dels kommer den att ingå operativt, dels ska den ta fram nya arbetssätt och interna styrdokument för hur Skolverket själva sammanställer forskning och hur Skolverket beställer forskning från lärosäten, enligt projektledaren.

Men det finns också utmaningar. Kursplanerna fick i vintras hård kritik i Vi Lärares specialtidning Ämnesläraren, där flera experter sågade resultatet, och faktiskt talade om haveri! De nya kursplanerna ska gå på remiss i oktober 2026, och implementeras 2028.

En del av Specialstyrkans arbete kommer att bestå i att få hög vetenskaplig standard inom de snäva tidsramar som Riksrevisionen kritiserat regeringen för. – Med en del av de tidsramar vi har är det svårt att upprätthålla internationell forskningsstandard, säger Anders Sand. Mycket intressant påpekande! Ska inte specialstyrkan då ges mera tid?

Vetenskapliga utvärderingar tar tid, det vet vi alla. Specialstyrkan behöver ha ett prövande och ett omprövande arbetssätt i utvecklingsarbetet, vad passar för skol- och utbildningsforskning och de tidsramar myndigheten har. Specialstyrkan tar fram modeller och har en dialog med generaldirektören som tillsatt specialstyrkan.

I arbetet med att få Skolverket att vinna vetenskaplig trovärdighet finns också det vetenskapliga rådet som består av tio experter som Skolverket utsåg ungefär samtidigt som Riksrevisionen kom med sin skarpa granskning. Det är många som talar om en kursändring, och förändringar har påbörjats. Men om det går att kursändra är ändå en öppen fråga menar Agneta Gulz. Skolverket är en stor skuta.

Läs gärna även:

Riksrevisionens kritik: Svagt stöd för vetenskaplig grund
De slår hål på myterna – med vetenskap för lärare
Forskarna dömer ut trender i skolan: ”Bygger på myter”
”Haveri” – experterna sågar arbetet med nya kursplaner

Åsa Morberg: Hur ska de annars lära sig?

Hur ska de annars lära sig? En studie av vårdnadshavare och elever om läromedlens betydelse i svensk skola.

Av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik, docent i didaktik,

Läromedelsförfattarna har helt nyligen tagit reda på hur svenska elever och deras vårdnadshavare använder läromedel och vad läromedlen betyder för dem. I boken som kommit ut redovisas svaren från studien i ett urval. Titeln på boken är ”Hur ska de annars lära sig? En studie av vårdnadshavare och elever om läromedlens betydelse i svensk skola.” Boken kan ses som en hyllning till alla läromedelsförfattare som den är ett stöd till lärare och en uppmaning till alla politiker att satsa resurser på läromedel.

Det är ingen självklarhet att elever har tillgång till läromedel. Var femte lärare i Sverige kan inte köpa in det mest nödvändiga. Det är oroväckande menar läromedelsförfattarna, eftersom läromedel är viktiga för såväl vårdnadshavare som elever. Så vad kan vi som tycker att läromedel är viktiga göra för att bidra till en förändring? Ja, vi kan sprida ordet, förstås.

Sverige lägger minst pengar på läromedel i Norden. Sverige lägger 650:- per år och elev, och Finland lägger 1450:- per år och elev. Läromedelsförfattarna menar att åtta av tio lärare behöver större ekonomiska resurser för att kunna välja ändamålsenliga läromedel. Hur ska vi göra då? Ja, så här säger läromedelsförfattarna.

- Skärp skollagen.
- Öka resurserna till läromedel.
- Garantera lärares inflytande över inköp, såväl analoga som digitala.
- Skärp uppföljningen av resurser till läromedel.
- Öka finansieringen av forskning, som handlar om användning och produktion av läromedel.

Det är en mycket intressant bok och i boken finns många tänkvärda citat hämtade från läromedelsförfattarnas studie. Boken är rolig och tänkvärd att läsa. Jag lyfter några citat från boken som talar för sig själva. För föräldrar och vårdnadshavare är läromedlen viktiga eftersom:”… vi föräldrar ska kunna följa med i vad barnen ska kunna och lära sig”.

”Läromedel är en jämställd resurs för alla barn” så kan vårdnadshavare se det. ” Läromedlen kan minimera differensen mellan dåliga och bra lärare.” Det är tänkvärt och ligger kanske något i det? För nya lärare är läromedel definitivt ett stöd.

En elev säger: ”Jag är en person som främst lär mig genom läsning. Det betyder att presentationer som läraren gjort inte tillför mig särskilt mycket. Boken är den främsta källan för mig”.

En annan vårdnadshavare menar att: ”Med läromedel för samtliga elever samma förutsättningar att lära sig”. Boken är synnerligen läsvärd och inspirerande.

Åsa Morberg: Spåksveket

”Språksveket”

av Åsa Morberg

Nästan hälften av 15-åringarna som har utländsk bakgrund kan inte läsa och räkna på en grundläggande nivå, enligt den senaste Pisa-mätning. Vi tillmäter alltjämt Pisa-mätningen stor betydelse.

Hela Sverige chockas och resultaten av mätningen beskrivs som en kunskapskollaps. Det sägs att en fjärdedel av alla 15 åringar saknar grundläggande kunskaper i matematik och läsförståelse. Man kan också se att i gruppen elever med utländsk bakgrund har varannan avsaknad av grundläggande kunskaper i alla de tre områden som Pisa testar.

I Pisamätningen från 2022 var det hela 45% med utländsk bakgrund som inte nådde upp till nivå 2 i läsförståelse, en basnivå som Pisa menar är nödvändig för ett fortsatt lärande. En lika stor andel 46% respektive 45% av eleverna låg under samma basnivå i matematik och naturvetenskap. Jämför man då med mätningen 2015 har klyftan vidgats mellan elever med inhemsk respektive utländsk bakgrund.

Det är katastrofalt, menar en av expertgranskarna, Anders Jakobsson, professor i utbildningsvetenskap. Han har följt resultaten sedan första Pisa-mätningen 2000. Han menar att trenden är allvarlig, men inte förvånande.

Trenden är alltså allvarlig men inte förvånande och det kan vi hålla med om. Han listar fem orsaker till skillnaderna i resultat. Det som är väldigt intressant är att han inte på något sätt förhåller sig kritisk till Pisa mätningarna. Jag är själv mycket kritisk till mätningarna. Det är enligt min mening förvånande hur man kan tillmäta Pisa- mätningarna så stor vikt! När vi fått veta Pisa-mätningarnas resultat, vad gör vi åt dem?

Fem orsaker till skillnaderna är följande:

- Segregerad skola gör att lågpresterande elever samlas i vissa skolmiljöer.
- Svenska språket är en annan orsak, inte minst neddragningarna i modersmålsundervisning.
- Elever med utländsk bakgrund går i lågpresterande skolor. Dessa skolor har en lägre andel obehöriga lärare.
- Hur lång tid de utländska eleverna gått i skolan har också betydelse.
- Skolan kan inte kompensera för elevernas socioekonomiska bakgrund.

Resultaten från Pisa-mätningarna bekymrar verkligen hela Sveriges skolsamhälle och det är förvånande. Tillför Pisa-mätningarna några nyheter som vi inte visste förut? Nej, enligt min mening! Vi visste det Pisa-mätningarna lyfter fram.

Vems fel är det att Pisa mätningarna visar så dåliga resultat? Vem eller vilka ska nu pekas ut som syndabock? Sveriges lärare gör så gott de kan utifrån de resurser som, står till buds. Huvudmännen då, är kanske syndabockarna?

Det finns, enligt min mening, en stark övertro på Pisa-mätningarna och kritiken på Pisa-mätningarna uteblir. Akademiker ska granska kritiskt, men här uteblir akademikernas kritiska granskning av Pisa-mätningarnas design och dess resultat.

Bilden av läget behöver kompletteras med andra typer av studier. Språksveket är både mångdimensionellt och problematiskt att greppa. Pisa-mätningarna tillmäts alltför stor be-

tydelse. Satsa på andra typer av studier för att ta reda på hur det egentligen förhåller sig! Sedan behöver vi göra mera än bara konstatera hur det förhåller sig.

Åsa Morberg: Ny bok i Akademin

Ålderism i akademin: Strömstad akademi kommer med en banbrytande bok, en vass debattartikel kommer i SULF-tidningen och flera aktiviteter är planerade

Av Åsa Morberg

Strömstad akademi utkommer med en bok som handlar om ålderismen inom akademin. Ålderism innebär fördomar och diskriminering baserad på ålder, där sökande redan över 45–55 år ofta missgynnas vid anställningar, enligt Universitetsläraren. Det är en form av strukturell diskriminering som liknar sexism och rasism, där äldre akademiker nedvärderas och anses mindre kapabla.

Bokens första del belyser akademisk ålderism i Sverige i kontrast till övriga världen. Detta gäller bland annat Norge där svenska seniorer varit verksamma under längre perioder efter pensioneringen. Sverige sticker verkligen ut när det gäller senior arbetskraft!

Boken innehåller ett avsnitt som tar upp vad som gäller seniorer i högre utbildning i Sverige. Det finns ingen direkt central policy, men ett regelverk reglerar ändå till viss del hur seniorer kan anställas och avskedas.

Boken berättar också hur Strömstad akademi uppstod och fortfarande fungerar som en motvikt mot akademisk ålderism. Får man inte affiliering vid sitt lärosäte så kan man ansluta sig till Strömstad akademi. Det är en tvärvetenskaplig akademi. Den ger möjligheter till forsknings- och publiceringsverksamhet, föreläsningar, samtalsforum och konferenser i en miljö som präglas av fritt, oberoende och tvärvetenskapligt tänkande. Det finns lokalavdelningar i Stockholm/Uppsala, Falun, Göteborg, Strömstad och Malmö/Lund. Dessa har regelbundna möten (digitala och fysiska) och har föreläsningar och kurser. Det finns också möjlighet att framföra sina åsikter och diskutera i tankesmedjan Tvärtänkt.

En rad författare skriver i boken om sina erfarenheter som seniorer i akademin. Trots ogynnsamma förutsättningar har flera seniorer fortsatt att forska efter pensioneringen. Hur har det varit möjligt? Vilka drivkrafter har funnits? Hur har lärosätena behandlat seniorer? Hur har seniorer förberett sin pensionering? Vissa seniorer har lyckats med att vara eftertraktade inom akademisk undervisning eller klinisk tjänstgöring mestadels utomlands. Genom sin vetenskapliga erfarenhet har seniorer förutsättningar för att engagera sig i och debattera aktuella samhällsfrågor gällande exempelvis företagande, klimatfrågor eller skolans värld. Boken visar på flera sådana engagemang. Författarna berättar också om hur de utsatts för ålderism och hur de hanterat detta.

Ett slutkapitel visar på vilka förändrade villkor måste till för seniora forskare. Fortsatt affiliering är en viktig knäckfråga. Här har universitet och högskolor en viktig uppgift att genomföra. Bokens syfte är bland annat att bidra till att förändra villkoren för senior arbetskraft inom akademin.

Fem forskare, Per Flensburg, Anders Gustavsson, Sarah Philipson, Inga-Britt Skogh och Åsa Morberg har skrivit en debattartikel om ålderismen i högre utbildning och vad som behöver förändras och artikeln kommer att publiceras i SULF:s tidskrift Universitetsläraren inom kort. Åsa Morberg har kontakt med chefredaktören och hoppas på att det också blir en artikel med några av bokens författare.

Åsa Morberg anser också att det behövs en konferens om bokens budskap och har kontaktat SULF för stöd och samarbete. Det finns en skiss på hur en konferens skulle kunna läggas upp. Boken riskerar annars att bli en hyllvärmare i lagret. Den måste lanseras på ett bra och genomtänkt sätt. Sverige stannar av under sommaren och när det är riksdagsval så är det svårt att få fram nyheter. Frågan är när det är lämpligt? Hur ska lanseringen se ut? Vi måste ha ett boksläpp med i förväg utskickade pressreleaser. Vi har en möjlig tidpunkt och det är vetenskapsfestivalen den 10-12 augusti. Det är nära valet, men vi medlemmar är åtminstone samlade i Strömstad. Det blir vad vi vet idag två presentationer i Strömstad, en av Åsa Morberg och en av Anders Gustavsson.

Dag Lindgren: Mått på svenska levnadsförhållanden

Mått på svenska levnadsförhållanden

Dag Lindgren, professor

Världen och Sverige konsumerar för mycket och är överbefolkade https://www.stromstadakademi.org/befolkning/ . Detta är inte uthålligt. Effekten bör så småningom visa sig i sämre levnadsförhållanden. Bra mått på detta är en svår fråga.

SCB (Statistiska Central Byrån) har ett mått som jag tycker kan vara lämpligt för analys. Det är en del av ”Undersökningarna av levnadsförhållanden”. Måttet är hur stor del av befolkningen som har lätt eller mycket lätt att få ekonomin att gå ihop. Jag föreslår att detta mått används och betecknas ”ekonomiska levnadsförhållanden”.

Måttet kan anges ganska snabbt efter årets slut. Det är enkelt att fråga en representativ del av ”svenskarna” och sammanställa svaren. Eftersom måttet ligger nära 50% så kan det sägas vara typiskt för de relativt välbärgade svenskarna. Den som vill granska det närmare kan lätt göra det på SCBs web https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__LE__LE0101__LE0101E/LE01012021E01/table/tableViewLayout1/ .

Andelen av befolkningen som har lätt eller mycket lätt att få ekonomin att gå ihop har sjunkit från 58% 2021 till 46% 2025! Detta är en stor minskning. En av de grundläggande orsakerna kan vara att vi är för många som konsumerar för mycket!

Måttet beaktar inte miljön och dess förändringar. Renare luft som svenskarna andas ger bättre levnadsförhållanden trots att privatekonomin blir sämre på grund av åtgärder mot luftföroreningar. Minskning av klimatutsläpp för att klimatändringarna skall reduceras ger sämre ekonomiska levnadsförhållanden idag, men levnadsförhållandena blir bättre för jordens människor i framtiden.

Förändringar i ekonomiska levnadsförhållanden kan förstås ha många orsaker. Det sjunkande födandet de sista åren förväntas öka antalet som har lätt att få ekonomin att gå ihop. Färre småbarn förbättrar rimligen ekonomin för privatpersoner och samhälle, mindre behöver avsättas för att ta hand om småbarnen. Mindre måste avsättas för de investeringar en växande befolkning behöver, såsom att bygga bostäder, affärer, tillverka bilar och tillhandahålla energi. Att ekonomin ändå inte förbättrades 2023-2025 kan bero på åtgärder för att förbättra miljön, men också t ex ökning av militära utgifter och trasslet med USA! Det sker säkert en anpassning så att privatpersoner vidtar åtgärder som kompenserar för ändringarna i de ekonomiska levnadsförhållandena. Men det är nog möjligt att skatta andra påverkande faktorer och få fram det troliga inflytandet av att vi är för många som konsumerar för mycket.

Jag ser det positivt att hälften av svenskarna har lätt att klara ekonomin. Det pekar på att svenska samhället kan ta ut mer av medborgarna för en bättre framtida miljö och att konsumtionen kan reduceras utan drastiska effekter. Att många har lätt att klara ekonomin är också ett tecken på att samhället kan ta högre skatter av de som har det bra. Mer i den egna plånboken (eller familjens) är ett naturligt önskemål, men det är inte kritiskt för en stor del av folket och ytterligare en del accepterar nog att det blir lite mindre i plånboken trots att det inte är oproblematiskt.

Jag har fört fram detta uppslag till mått i svenska population matter utan reaktion. Jag undrar vad medlemmarna i Strömstad Akademi tycker om måttet? Själv tänker jag måttet borde utvecklas och diskuteras.

Det bör hälsas välkommet att födandet och befolkningen sjunker. Eftersom vi är för många i Sverige förväntas överbefolkningen i Sverige få negativa effekter även om det troligen tar lång tid innan de blir uppenbara. Ekonomiska levnadsförhållanden kan ge en av de tidigaste indikationerna på negativa effekter av att svenskar är för många och konsumerar för mycket. Det är ett skäl att följa måttet och diskutera orsakerna till sänkningar.

Det är lätt att rada upp nackdelar och svårigheter. De flesta vill leva utan att fördjupa sig i de stora framtidsproblemen. Detta mått är därför bara av intresse för relativt få tänkare.

Hur skall jag gå vidare för att utveckla och fästa uppmärksamheten på detta mått? Nästa steg är kanske en artikel i Tvärtänkt?

Per Flensburg: Årets vetenskapsfestival

Årets vetenskapsfestival äger rum 10-12 augusti och är hela tiden i Fars sal i Stadshuset, Strömstad. Anmälan om deltagande görs senast 15 juli till Per Flensburg eller Anders Gustavsson. Meddela samtidigt om ni vill delta i festmåltiden onsdag kväll. Boende i Strömstad hittar man på booking.com. Boka i tid, för det är vid den tiden fortfarande högsäsong i Strömstad. Gemensam lunch är inte inplanerad men det finns många restauranger inom gångavstånd och vi brukar komma överens om någon. Anmälningsavgiften är i år 500 kr och då får man välja max tre böcker ur Akademins utgivning.

Varje kväll är det gemensamma aktiviteter. Måndag kväll är det mingel på stadshusets terrass 17-18 och en buffé i kafé Guldtuppen 18-20 med en smörgås och lite dricka därtill både med och utan alkohol. Kostnadsfritt. Tisdag kväll är det mingel i Rosas trädgård mellan 17:15 och 18:30. Även då serveras lite enkelt att äta och dricka. Transporter dit kommer att ordnas. Kl 19:00 är det konsert i kyrkan i Strömstad med en av Europas bästa vokalensembler under ledning av Gunnar Eriksson, hedersprofessor i Strömstad akademi. Detta kostar inte heller något. Sista kvällen, onsdag, är det galamiddag på Laholmen. Men den kostar 525 kr exkl dryck och det får ni själva betala.

Enklaste sättet att resa till Strömstad är att åka från Göteborg. Det blir då byte antingen på Torp utanför Uddevalla om man åker buss hela vägen eller i Dingle om man åker tåg. Till Strömstad kan man bara ta sig med buss eller med egen bil. Nedan följer ett preliminärt program för vetenskapsfestivalen.

Programmet är stort sett klart och visas nedan. Där är någon eller några lediga punkter kvar så är du intresserad anmäl dig till Per eller Anders.

Program

Varje föredrag får ta max 20 minuter och följs av 20 min frågor och diskussion. Tisdagen är för mer allmänna föredrag medan onsdagen är för de olika temana. I princip har varje tema 80 min till förfogande och de kan disponeras efter eget behov. Vanligt är dock tre föredrag och diskussion/frågor efteråt.

Det kommer att finnas en ordförande i varje session. En session är avsnittet mellan två pauser.

Dag	Pass	Ämne	Person
Mån 10/8	14:00-14:15	Välkomst	Rektor+ org chair
	14:15-16:00	Debatt med politiker	Politiker i Strömstad
	16:00-17:00	Installation nya ledamöter	Rektor, Åke Candell
	17:00-18:00	Mingel	Terrass
	18:00-20:00	Buffé	Guldtupp
Tis 11/8	09:00	Seniora forskare en samhällsresurs	Anders Gustavsson
	09:40	Ålderism i akademin? Vad kan vi göra åt det?	Åsa Morberg
	10:20	Kaffe	
	10:40	Arboga-caset	Per Staffan Boström
	11:20	Föredrag	Martin Åberg
	12:00	Lunch	
	13:30	De första tryckta geometriböckerna på skandinaviska språk	Alfred Holl
	14:10	Användarstyrd verksamhetsutveckling	Gunnar Mosnik
	14:50	Kaffe	
	15:10	Hitlerstenen under andra världskriget	Thomas Magnusson
	15:50	Kulturer kring Svarta Havet	Sveza Daceva
	16.20	Föredrag	TBA
	17:15	Mingel	Rosas trädgård
	19:00	Rilkeensemblem	Gunnar Eriksson/
Ons 12/8	09:00	Överbefolkning	Johanna Deinum: Varför är det viktigt med familjeplanering?
	09:20	Överbefolkning	Lucia Tamborino: How population size affects carbon dioxide in atmosphere
	09.40	Överbefolkning	Dag Lindgren: En framtid med färre barn
	10:00	Överbefolkning	Diskusssion: Moderator Gudmund Bergqvist
	10:20	Kaffe	
	10:40	Teknikvärdering	Rune Wigblad
	11:00	Teknikvärdering	
	11:20	Teknikvärdering	
	11:40	Teknikvärdering	
	12:00	Lunch	

Dag	Pass	Ämne	Person
	13:30	Utvecklingsgrupp	Per Staffan Boström
	14:10	Handledning	
	14:50	Kaffe	
	15:10	Hållbar lokal utveckling	Arne Fagerström
	15:50	Hållbar lokal utveckling	Agneta Sundström
	16.20	Hållbar lokal utveckling	
	18:00	Middag	Laholmen

Ny bok av Gudrun Olsson

Gudrun Olsson har kommit ut med en ny bok: Du angår mig. På bokus.com finns följande beskrivning:

Hur går det till då vi människor skapar en relation till någon eller något? När och varför kan vi säga: Du angår mig ?

En bärande tanke är att då människor möts börjar en tyst och oftast omedveten förhandling om roller. Den inre scenens dramatik återspeglas i de relationer vi skapar. Vårt inre är som ett slumrande rollregister. Vi utövar en press på den andre att anta de roller vi erbjuder, och frågan är vad som sedan sker. Låter man sig dras in i den andres dialogscenarier helt och hållet, smakar lite försiktigt på erbjudandet eller man kliver aldrig upp på scenen?

Författaren diskuterar frågor om roller, rollförhandling, press och indragenhet på tre olika scener: den privata scenen, den psykoterapeutiska/psykoanalytiska scenen och den akademiska scenen. Scenerna griper in i varandra och övergången mellan dem liknar kanske snarast drömmens snabba scenväxling.

Gudrun Olsson betraktar det psykoterapeutiska och det psykoanalytiska rummet som själens laboratorium, där detaljseendet lägger grunden för en sorts grundforskning . Det innebär att den medvetna och omedvetna kommunikation som äger rum mellan två människor i det avgränsade terapeutiska rummet kan säga något generellt om människors relateringsformer.